

צילה דגון

שיח עם אשכול נבו על ספרו 'שלוש קומות'

הוצאת כנרת-זמורה-ביתן,
דבר 272, 2015 עמ'

לקרוא את ספריו של אשכול זה כמו להלך בשבילי הארץ, במוכר, בידוע, לפגוש את השכן ממול, הקרוב אבל גם המרוחק, ולעיתים המסקרן, המסתורי, משהו או מישוהו שאפשר להזדהות איתו, לשוחח או להתווכח עמו.

אשכול נבו מדבר על כתיבתו ועל ספריו בשפה קולחת, כשהוא משדר ענווה, כאילו הוא לא שייך, כאילו במקרה נקלע למפגש הספרותי אליו הוזמן בפני קהל רב שוחר ספריו, והוא קשוב לשאלות, ותשובותיו לעיתים מפתיעות, ואף מעלות חיוך על השפתיים. המפגש עמו דומה למפגש עם מכר נעים.

לצד כתיבתו מנהל אשכול נבו מזה שבע שנים סדנאות כתיבה ברחבי הארץ. 'במשך שנים חלמתי להקים בית ספר לכתיבה, מתוך מחשבה כי אולי דרך הכתיבה ניתן לתקן או לשנות את העולם'.

מאז 'משאלה אחת ימינה' חלפו שמונה שנים, ונולדו עוד שלושה ספרים.

צ.ד.: מה מרגיש סופר במפגש ספרותי המתקיים בפני ציבור קוראים? א.ג.: יש מלכוד במפגש עם סופר. לפני שאני רואה את האנשים, כבר התקיים בעצם מפגש שהוא משמעותי יותר שהתרחש בין הקורא והטקסט. זה משהו מאוד אינטימי, ואני מרגיש

יותר מכול שאני לא רוצה לפגוע במשהו הזה. נוצרה שם ברית סמויה בין קורא וספר, ולא הייתי רוצה להפריע לקורא.

הספר 'שלוש קומות' נכתב בפרץ של חמישה חדשים מאוד אינטנסיביים. הוא נולד מתת-מודע. דרך ביקורות האנשים אני אוסף לעצמי מחשבות על הספר. אני אוהב לשמוע מה עובר בראשו של הקורא. לכל אחד מספריי יש סיפור על אופן לידתו. לדוגמה הספר 'המקווה האחרון בסיביר' נולד בזמן שבאתי לכתוב בשכונה בצפת ושם פגשתי בקבוצה של עולים חדשים מרוסיה. עקבתי אחרי מבנה שהוקם שם שלעניות דעתי היה מיועד לשמש כמקווה.

בספר 'שלוש קומות' מצאתי עצמי כותב ספר לא מתוכנן. בדיעבד אני יכול לחשוב על שלושה דברים שקרו בתקופה שקדמה לכתיבת הספר.

שללו לי את רישיון הנהיגה. הגיע אליי שליח ממשרד התחבורה והודיע לי כי רישיון הנהיגה נשלל ממני לשלושה חודשים. מצאתי עצמי חוזר להשתמש בתחבורה הציבורית ובטרמפים, ואלו היו החודשים הפוריים ביותר. שמעתי סיפורים מאנשים שדיברו על הפרטים הכי אינטימיים שלהם, בלי בושה, ואני קולט בשקיקה את כל הסיפורים. וכך יצא לי לשמוע ברכבת, בדרך לנהריה שיחה שהתנהלה בין שתי אחיות. אחת מהן אמורה הייתה להתחתן כעבור יומיים, והחליטה לבטל את החתונה, וכל זאת בשידור חי, לידי, והשאלה שנשאלה ביניהן מה לעשות, נשארה תלויה באוויר.

כך היה ברכבת, באוטובוס. חשבתי לעצמי האם יש עדיין סודות בעולם, בתרבות שבה אתה משתתף בעל כורחך ונסחף למרחב הפרטי. האם יש משהו שהוא שלנו, אישי? התהלכתי באותה תקופה עם השאלה הזו.

במקביל התרחשה תופעה נוספת. התחלתי לקבל פניות מאנשים שרצו לספר לי את סיפורי חייהם. הם רצו להיפגש ולספר. והם ישבו מולי וחשפו בפני את סודותיהם האישיים. הם הפקידו בידי סיפורי חיים ואז עברה בליבי השאלה בפני מי אנחנו בוחרים להתוודות? האם בפני הזר או בפני מישהו קרוב אלינו?

והיה גורם נוסף ששייך למרחב היותר פרטי שלי. שנות ההורות הראשונות היו עבורי חוויה קלה ונעימה. אנשים 'מקטרים', ואני לא מבין למה. התחלתי להבין את מורכבות החוויה ההורית הפרטית שלי. למרות שהספר אינו אוטוביוגרפי נמצא מבקר שקיטלג אותו כ'ספר על הורות'. דרך הביקורת הבנתי את הכתיבה שלי באותו זמן.

צ.ד.: עד כמה שייך הספר לך, ועד כמה לציבור הקוראים?

א.ג.: בחודשים הראשונים, מאז יציאתו של הספר לאור, הוא שייך עדיין לסופר ולקוראים. אחרי שנה הוא הופך לנחלת הקוראים בלבד.

אחרי שסיימתי לכתוב את 'הקומה הראשונה', נבהלתי. זה היה חזק ממני. זה לא היה סיפור קצר או רומן. חשבתי אולי להשאיר את הסיפור בפורמט שלו, אבל אז באה הקומה השנייה שהוא מכתב. חלי בוחרת לכתוב מכתב כי 'מייל' זה לא מספיק בטוח. ובמכתב היא מספרת את סוד חייה הגדול. דרמה שהתרחשה בחודשים האחרונים. כשבעלה של חלי, איש 'היי-טק', נמצא מחוץ לבית נשמעת דפיקה בדלת והיא פותחת אותה כשעל המפתן נמצא עבריין נמלט שהוא האח של בעלה, שחומד אותה בסתר עשרות בשנים. חלי עוברת טלטלה רגשית בעקבות החלטתה להעניק לו מקלט. בקומה השלישית גרה שופטת,

יאיר צורן "וישב שם עד עולם" – משם פרטי לשם ספרותי

שמות גלויים וחבויים של
ש"י עגנון בסיפוריו

לכל הפוסע במשעולי סיפוריו של שמואל יוסף עגנון מוכרת היטב התופעה שהמחבר משתמש בשמותיו באופנים שונים. פעם אחת ויחידה הוא משתמש בשם משפחתו שברר לו כאשר פונה גברת זלצמן אל המספר ואומרת: "עגנון ידידי אומר לך דבר" (ראו "בחנותו של מר לובלין", שוקן, תשל"ה, עמ' 90). פעמים הוא מציג את עצמו, או רומז לעצמו, כלוי. למשל, גיבור סיפורו "עד הנה" הוא רבי לוי (ראו "עד הנה", שוקן תשכ"ד, עמ' ה-קע). בנאומו לרגל זכייתו בפרס נובל הוא מציג את עצמו כמי ששורר עם אחיו הלויים בבית המקדש: 'בחלום בחזון לילה ראיתי את עצמי עומד עם אחי הלויים בבית המקדש כשאני שר עמהם שירי דוד מלך ישראל' (ראו "מעצמי אל עצמי", שוקן, תשל"ו, עמ' 85). בסיפורו "שאר כל הכלים שהיו בבית הכנסת הגדול" אומר המספר: "מעשה ביום הכיפורים בשחרית כשהלכתי עם אחי הלויים ליצוק מים על ידיהם של הכוהנים, היה בינינו לוי אחד משלוחי ארץ ישראל וסיפר, שבירושלים הכוהנים עולים בכל יום, וביום שיש בו מוסף עולים בשחרית ובמוסף וביום הכיפורים בשחרית ובמוסף ובנעילה" (ראו "עיר ומלוואה", שוקן, תשנ"ט, עמ' 29). את

היחיד שלקחתי איתי מאותה חופשה הייתה המקלחת ששימשה לי כמודל בסיפור.

זו חוויה נפלאה לראות את הספר שלך מוצג על הבמה. בעצם אני אף פעם לא רואה את הקוראים ואין לי מושג מתי הם צוחקים או בוכים, וזו הייתה לי הפעם הראשונה שראיתי את חוויית הקריאה בחיים, באולם. אני מודע לזה כי יש משהו תיאטרלי בספר. זה ספר בעל מטען רגשי עז. למרות שיש לי נטייה להתאהב בדמויות שלי, כאן לא התאהבתי, אני 'אמפתי' אך לא מתמסר.

בכתיבה איני סלחני. בכל ספר אני מנסה לחדש לעצמי. בספר הזה הלכתי מאוד רחוק, ונבהלתי מהעומק, מהעוצמה, מהחריפות. מאז שעברתי לגור ב'בורגרסטאון' – ברעננה, זה לא פשוט להתבונן בצורה חסרת רחמים על אורח חיים שגם הוא שלי. זה לא פשוט לכתוב על משהו שבחרת לחיות אותו, לחיות בתוכו בחיים השגרתיים.

*

נעימה ומענגת היא הקריאה בספרו של אשכול נבו 'שלוש קומות' וכן גם בשאר ספריו. כתיבתו נוסכת תחושה של רוגע, למרות המתח והעניין השזורים בין דפי הספר. לקרוא ולרצות לדעת את הסוף הוא אתגר שכל כותב שואף אליו, להצליח לגרות את קהליו, ובמקביל – לעזור לקורא לשמר במהלך הקריאה את העונג שבקריאה הנינוחה, כך שבגמיעות קטנות מהסיפור אפשר יהיה אולי להגיע אל הסוף מתוך כמיהה טבעית להשהות את הדרך עד 'קו הגמר', ואם אפשר להמשיך ולקרוא לאט כדי שלא ייגמר הטעם הטוב, שלא יסתיים לו מהר מדיי ה'כ"ף' שבקריאה. ■

ולצורך הכתיבה הייתי חייב לערוך תחקיר, לא לכתוב סתם על סמך אינטואיציה, לא היו לי מספיק ידע והבנה בנושא. זו הייתה צריכה להיות כתיבה על חשיבה ושפה. ואכן כתבתי רק אחרי שתחקרתי שופטים בדימוס. לאט לאט למדתי את הדברים הקטנים. עניין אותי לדוגמא לדעת האם שופטים מהלכים עם רגשות אשם בעקבות פסיקות כאלה ואחרות שלהם. האם הדרישה משופט להיות אדם ללא רבב היא אפשרית? באותה תקופה, היו שופטים שסיפרו כי לעיתים קורה שהם חוששים שמא יפגשו בדרכם מישהו שיש לו איתם חשבון.

למדתי רבות מאותם תחקירים. כששאלתי את אחד השופטים מה הדבר הראשון שירצה לעשות עם פרישתו הוא הסביר כי סוף סוף הוא יוכל להשתתף בהפגנות שהיו אסורות עליו.

וכן אכן קרה שם ב'קומה השלישית'. השופטת האלמנה משאירה לבעלה, שנפטר, הודעות במזכירה האלקטרונית והיא מספרת לו כי היא הלכה להפגנה שהייתה אסורה עליה בתקופת כהונתה כשופטת. ושם בין המפגינים היא מתעלפת ובמאהל אליו היא מפונה ומקשיבה לסובב אותה היא מחליטה להעמיד את כישוריה המשפטיים לטובת המפגינים, יוצא גם שהיא מוזמנת להתארח ולהתקלח בדירת פאר שעומדת לרשות המפגינים על ידי אדם עשיר.

באחד המפגשים נשאלתי אם באמת המקלחת המפוארת המתוארת בספר אכן קיימת. וכך יצא לי לספר את סיפור המקלחת המיוחדת שבספר שנבע מתוך אירוע שהתרחש בחיי. באחת מהשנים שעבדתי במשרד פרסום יצאו עובדי המשרד לחופשה מאורגנת בכרתים ללא בני זוג. הדבר